

बी ए तृतीय वर्ष
विषय राज्यशास्त्र
प्राध्यापक पवार बी टी
कालिका देवी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
शिरूर कासार जिल्हा बीड

- मिलच्या स्वातंत्र्य संबंधीच्या विचारा वरील टीका
- १) मिलने कार्याचे स्वयं संबंधी कार्य आणि इतर संबंधीचे कार्य हे कार्याचे केलेले विभाजन चुकीचे वाटते
- मिलने व्यक्तीचे स्वतःमध्ये चे कार्य आणि इतर समतेचे कार्य अशी कार्याचे दोन गटात विभाजन केले आहे परंतु व्यवहारात व्यक्तीच्या कायद्याची दोन भागात विभाजन करता येणे शक्य नाही

- कारण व्यक्ती ही समाजाचे अविभाज्य घटक असल्यामुळे तिच्या कार्याचा समाजावर प्रभाव पडणे हे सहाजिकच आहे उदाहरणार्थ दारू पिणे जुगार खेळून इत्यादी व्यक्तीची स्वतः संबंधीचे कार्य आहे परंतु याचा प्रभाव समाजावर ही पडल्याशिवाय नाही

• २) लहरी व असामान्य व्यक्तींना स्वातंत्र्यदिनी हे हास्यास्पद आहे

- मिल भावनेच्या आहारी जाऊन समाजातील लहरी व विकृत मनोवृत्तीच्या व्यक्तीला तो स्वातंत्र्य देतो व भविष्यात अशी लहरी व विकृत माणसे विद्वान आणि ज्ञानी ठरतात असे म्हणतो

- परंतु देवीच्या मध्ये लहरीपणामुळे आणि विकृत पणाने व्यक्तीच्या चारित्र्याची निर्बलताच होते उत्कृष्ट नाही यांनी समाजाची प्रगती होण्याऐवजी अधोगती होण्याचीच शक्यता अधिक असते

• ३) राज्याच्या हस्तक्षेपास निमंत्रण

- मिलच्या मते तर व्यक्ती एखादे कार्य करित असताना तिचे स्वतःचे हित होत असेल तर अशा वेळी राज यांनी त्या व्यक्तीच्या कार्यात हस्तक्षेप करणे उचित मानतो

- तसेच व्यक्तीशी इतरांची संबंधित सर्व कार्यातही राज्याला हस्तक्षेप करण्याची परवानगी देतो परंतु अशा प्रकारच्या आधारावर करा ज्या व्यक्तीच्या प्रत्येक कार्यात हस्तक्षेप करू शकते राज्याच्या सदस्य हस्तक्षेपामुळे व्यक्तीच्या स्वातंत्र्याचा त्रास होईल स्वातंत्र्य संरक्षणाच्या नावाखाली मिलनी राज्याच्या हस्तक्षेप योग्य म्हणून राज्याला सर्व पास होण्याचा मार्ग मोकळा करून दिला

• ४) नकारात्मक स्वातंत्र्य

- पारकर च्या मध्ये मिलने प्रतिपादित केलेले स्वातंत्र्य हे नकारात्मक स्वरूपाचे असून तो काल्पनिक व्यक्तीचे चित्रण करणारा पैगंबर वाटतो त्याच्यामध्ये मनुष्याच्या विकासाच्या मार्गात येणाऱ्या अडचणी दूर करणे म्हणजे स्वातंत्र्य परंतु स्वातंत्र्य हा दृष्टिकोण समाधानकारक वाटत नसून नकारात्मक स्वरूपाचा वाटतो कारण स्वातंत्र्याची व्याख्या ही व्यापक बनली आहे

- ५) अविकसित देशातील नागरिकांच्या स्वातंत्र्याकडे दुर्लक्ष

- मिलने स्वातंत्र्याच्या एकीकडे उदोउदो केला आहे तर दुसरीकडे त्यांनी मागासलेल्या देशातील लोकांना स्वतः देण्यास नकार दिला आहे त्यामुळे मी जे स्वातंत्र्य शकलो नाही संकुचित व प्रजा तांत्रिक स्वरूपाचे होते

• ६) व्यक्तीच्या हक्का कडे दुर्लक्ष केले आहे

- मिलने व्यक्तीचे स्वातंत्र्याची आवश्यकता स्पष्ट केली आहे परंतु व्यक्तिस्वातंत्र्याच्या संरक्षणासाठी त्यांनी काहीच उपाययोजना सांगितलेली दिसून येत नाही